

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ЯСТРЕМСЬКА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 378.6.018.43:614.253.5 (043.3)

**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ
У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Хмельницький – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
Мельничук Ірина Миколаївна,
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Блощинський Ігор Григорович,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, начальник кафедри перекладу;

доктор педагогічних наук, професор
Доброскок Ірина Іванівна,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», завідувач кафедри професійної освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Кайдалова Лідія Григорівна,
Національний фармацевтичний університет, завідувач кафедри педагогіки і психології.

Захист відбудеться «02» липня 2018 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «31» травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активна інтеграція України у світову спільноту супроводжується процесами міжнародної конвергенції зі збереженням національних особливостей і культурно-освітніх традицій підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. На сучасному етапі розвитку надзвичайно актуальним є питання про врахування цих аспектів у сфері вищої медсестринської освіти як однієї з найскладніших. Нині в Україні активно відбувається розвиток, реорганізація та стандартизація системи охорони здоров'я, які зумовлюють потребу забезпечення цілісності галузі шляхом оптимізації лікувально-діагностичного процесу, інтеграції вітчизняної системи охорони здоров'я у світову медсестринську практику, врахування єдиних підходів до планування, нормування, ліцензування та сертифікації професійної підготовки майбутніх фахівців медсестринства, зокрема й другого ступеня вищої освіти – магістрів медсестринства.

Підґрунтям упровадження ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців медсестринства є нормативно-правові імперативи, відображені в міжнародних і державних документах: Концепціях побудови нової національної системи охорони здоров'я України (2014 р.), розвитку вищої медичної освіти (2011 р.), розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2015 р.), Стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я «Досягнення здоров'я для всіх» (2015 р.), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2001 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2012 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), указах Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.), «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005 р.), концептуальні положення яких постулюють потребу вироблення дієвих стратегій кадрового забезпечення охорони здоров'я. Упровадження нових освітніх стандартів як відповідь на актуальну потребу у фахівцях медсестринства нового типу зумовлює важливість розробки та реалізації інноваційної стратегії підготовки майбутніх магістрів сестринської справи (далі – МСС) в інформаційному суспільстві, здатних до нормативного виконання соціальних ролей, готових до здійснення професійної діяльності на рівні метадіяльності.

Науковим підґрунтям для модернізації професійної підготовки майбутніх магістрів медсестринства є численні дослідження, у яких репрезентовано: дидактичні засади професійної освіти (Г. Васянович, О. Коваленко, В. Онищенко, Л. Романишина, С. Сисоєва); теоретико-методологічні аспекти неперервної професійної освіти (М. Данюк, І. Доброскок, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень); історичну еволюцію магістратури за кордоном та в Україні (О. Бондаренко, Д. Воткінс (D. Watkins), Дж. Сонг (G. Song), Р. Феррера (R. Ferreira); проблему реформування системи вищої медичної та медсестринської освіти (далі – МСО) в контексті загальноєвропейської стратегії (С. Клепко, В. Луговий, В. Свиридюк, Т. Чернищенко, В. Шатило, М. Шегедин, П. Яворський); соціально-історичні

характеристики становлення та розвитку МСО у світі й Україні (А. Андонова, С. Андрейчин, С. Гордійчук, Г. Гусар, Ю. Лавриш, Н. Ліщенко, Л. Мілевська, Н. Новосьолова, Г. Паласюк) та перспективи формування багаторівневої системи підготовки майбутніх медсестер у площині інтеграції МСО та практичної системи охорони здоров'я (Л. Ковальчук, П. Кузьмінський, І. Махновська, І. Мельничук, Н. Рега, П. Яворський); тенденції розвитку вищої МСО в умовах євроінтеграції (Н. Дуб, В. Клименюк), масової глобальної комунікації (С. Поплавська, Л. Синельнікова, З. Шарлович, Н. Шигонська), інформаційно-технічної революції та інформатизації освіти (О. Горбатюк, Б. Локай, Л. Мазур, Л. Мілевська, О. Мінцер, С. Руденко, І. Салайда, О. Усинська) та ін.

У сучасних інтеграційних умовах інформатизація МСО набуває таких інноваційних векторів розвитку: використання розподіленого інформаційного ресурсу глобальної мережі Інтернет (М. Банчук, О. Волосовець, Т. Чернишенко); розробка технологій інформаційної взаємодії освітнього призначення на базі телекомунікацій (І. Булах, Р. Горбатюк, О. Дольська, І. Харченко); удосконалення організаційних форм, методів і засобів навчання на основі реалізації дидактичних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) (Л. Артемчук, Р. Басій, С. Вітвицька, В. Марценюк); виробництво й використання в освітньому процесі всіх рівнів відкритого інтерактивного, мультимедійного контенту (Л. Кайдалова, О. Кефелі-Яновська, Є. Лубіна, О. Шавальова); створення інформаційно-освітніх середовищ освітніх організацій і галузі загалом, які забезпечують системну інтеграцію інформаційних технологій в освіті (Г. Козлакова, В. Лапінський, Н. Лобач, К. Люшук); широкомасштабне впровадження електронного навчання й застосування дистанційних освітніх технологій для активізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів (В. Артеменко, Ю. Жук, Н. Клокар, В. Ходоровський) та ін.

Дистанційне навчання (далі – ДН) стає об'єктом численних наукових досліджень, у яких розкриваються концептуальні засади сучасної освіти в умовах інформатизації, педагогічної кваліметрії (Р. Костюкевич, Н. Максимовська, А. Семенець, П. Стефаненко, Б. Шуневич); досліджується вплив інформаційних технологій на зміст навчання (Л. Бірюк, І. Блощинський, Л. Валентович, Л. Журавльова, Т. Ящун); відбувається побудова інформаційної моделі навчання (Г. Гапоненко, О. Глушаченко, Н. Жевакіна, Б. Кременський, Д. Мовчан); застосовуються ІТ для вимірювання та оцінки результатів навчання (О. Артющенко, Ю. Дорошенко, О. Маркович, Л. Мілевська, П. Федорук); визначаються особливості відкритої освіти (Н. Басараба, В. Биков, Н. Воропай, І. Доброскок, В. Лапінський, В. Олексюк), мобільного навчання (Ю. Дюлічева, Є. Лубіна, О. Потапчук) та викладання в мережі Інтернет (С. Буртовий, Ю. Вороненко, Н. Лобач, Л. Манюк) та ін.

Результати теоретичного аналізу свідчать, що, на відміну від традиційного, ДН опосередковане віртуальним середовищем, а на відміну від віртуального – передбачає педагогічну взаємодію реальних суб'єктів освітнього процесу. Сучасні комп'ютерні технології трансформують світосприйняття в напрямі багатовимірної, різноманітної, поліментальної віртуальності. Широке

впровадження сучасних засобів ДН, заснованих на інноваційних технологіях у вищу МСО, забезпечує особистісно зорієнтований підхід до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних можливостей майбутніх фахівців медсестринства, специфіки освітніх технологій, особистого досвіду, що створює максимальні зручності для студентів традиційної вікової групи (18–22 роки) і більш дорослих (30+ років), які вже здійснюють професійну діяльність. Ефективна інтеграція засобів ДН у медичних ЗВО зорієнтована на підвищення якості навчання, розвиток творчих здібностей студентів, формування готовності до професійної медсестринської метадіяльності. У таких умовах змінюються методи, способи, зміст і форми навчання, взаємодія учасників освітнього процесу.

Теоретичний аналіз нормативно-правових документів, фундаментальних наукових праць, практичного досвіду професійної підготовки майбутніх МСС та сучасного стану інформатизації вищої МСО дав змогу виявити низку *суперечностей* між:

- вимогами сучасності до модернізації, інформатизації, комп'ютеризації й автоматизації системи охорони здоров'я України й медичної освіти та переважанням застарілих форм організації професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи;

- активним використанням інформаційних ресурсів у всіх сферах діяльності людини на сучасному етапі розвитку суспільства та домінуванням і втратою актуальності традиційного зарегламентованого академічного змісту професійної підготовки майбутніх МСС;

- сучасними вимогами до підвищення якості вищої медсестринської освіти та недостатньою розробленістю й науковою обґрунтованістю шляхів оновлення системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО;

- широким спектром наукових досліджень, зорієнтованих на вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи, та відсутністю цілісної системи використання ДН у професійній підготовці майбутніх МСС;

- потребою створення диференційованого освітнього середовища професійної підготовки майбутніх МСС з ознаками неперервності, векторності, цілісності, інтерактивності, інноваційності, множинності освітніх траєкторій і недостатньою розробленістю методики використання ДН у вищій МСО та обмеженим методичним забезпеченням такого освітнього процесу.

З огляду на виявлені суперечності, науково-практичні потреби їхнього розв'язання, з урахуванням практичного значення проблеми та недостатньої розробленості її теоретичних аспектів зумовлений вибір теми наукового дослідження **«Теорія і методика професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних начальних закладах засобами дистанційного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з тематичним планом наукових досліджень «Реалізація гендерного підходу в освітньо-виховний простір «навчальний заклад-родина-громада» в контексті європейської моделі демократії» (номер державної реєстрації 0115U000193) Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка та «Компетентнісний підхід у гуманітарній підготовці майбутніх фахівців медичної галузі» (номер державної реєстрації 0116U004031) ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».

Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 23.12.2014 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 1 від 27.01.2015 р.).

Мета дослідження полягає в науковому теоретико-методологічному і методичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці дієвості педагогічної системи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання.

Відповідно до поставленої мети сформульовано основні взаємопов'язані **завдання** дослідження:

1. На основі теоретико-методологічного аналізу вищої медсестринської освіти в Україні та за кордоном визначити особливості та прогресивні тенденції інноватизації професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти в сучасних умовах.

2. З урахуванням положень дистанційної медіапедагогіки охарактеризувати електронне інформаційне освітнє середовище як сукупність засобів дистанційного навчання майбутніх магістрів сестринської справи.

3. Розробити та науково обґрунтувати основні положення концепції професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами ДН.

4. Уточнити критерії, компоненти, показники та рівні готовності студентів до професійної метадіяльності, яка формується шляхом реалізації визначених педагогічних умов професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання.

5. Структурувати й теоретично обґрунтувати авторську педагогічну систему професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання та розробити структурно-функціональну модель такої системи.

6. Здійснити експериментальну перевірку дієвості авторської педагогічної системи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання та інноваційної методики її реалізації в медичних закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічна система професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання.

Шляхом структурно-системного і методологічного осмислення та узагальнення концептуальних напрямів професійної підготовки майбутніх медичних сестер-магістрів засобами ДН визначено основні положення **концепції**

дослідження, які всебічно розкривають її суть, зміст і особливості функціонування та сприяють реалізації провідної ідеї на методологічному, теоретичному та практичному рівнях, що відображає наукові засади формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

На **методологічному рівні** здійснено обґрунтування системного, діяльнісного, синергетичного, тезаурусного, особистісно зорієнтованого, праксеологічного, компетентнісного та інноваційно-технологічного підходів до професійної підготовки майбутніх МСС. Виявами методологічних підходів у змісті вищої медсестринської освіти є такі модуси: інтегрованість комплексу сучасних знань про людську особистість і шляхи вирішення актуальних проблем людства; аксіологічність в освоєнні гуманістичних і фахових цінностей; суб'єктна зорієнтованість – перехід до відкриття знання та виявлення в ньому «суб'єктивного значення»; діалектичність і полісемічність знання; проблемність і діалогічність, відмова від нав'язування як зразка певних уявлень про істину, цінності, загальне використання в освіті проблемно-діалогових та дослідницьких методів; осмисленість і рефлексивність змісту вищої медсестринської освіти; екзистенційність. Методологічний концепт відображає прогресивні тенденції інформатизації медсестринської освіти, тісно пов'язані з переходом вищої освіти України до нової освітньої парадигми.

На **теоретичному рівні** визначено основні дефініції дослідження в контексті професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, здійснено теоретичне обґрунтування сутності та структури готовності студентів до професійної метадіяльності, створено модель педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН, визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

Передумовами створення педагогічної системи підготовки майбутніх магістрів медсестринства засобами ДН є врахування дидактичних переваг дистанційного (мережевого, електронного) навчання: висока адаптивність, гнучкість цієї освітньої системи; можливість формування індивідуальних освітніх траєкторій, оперативного оновлення, рівневої диференціації та графічного насичення змісту навчальних матеріалів, зміни їхнього формату. Перенесення освітнього процесу у віртуальний простір є економічно доцільним і потужним поштовхом для активізації конкуренції в сфері освітніх послуг. Інформаційні ресурси, які розроблені та використовуються в електронному інформаційно-освітньому середовищі (далі – ЕІОС), відповідають стандартним дидактичним вимогам, що висуваються до традиційних навчальних видань, і водночас задовольняють специфічні вимоги, зумовлені перевагами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

На **практичному рівні** реалізація педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН базується на використанні ІКТ, які забезпечують створення віртуальних аналогів умов очного навчання шляхом постійного спілкування всіх учасників освітнього процесу. Аудіовізуальні технології дають змогу спроектувати квазіреальні професійні ситуації, які здійснюють на студентів ефективний полісенсорний вплив і сприяють

формуванню готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності. Максимальне використання технологій віртуалізації (віртуальні машини (VMWare, Virtual Box, Xen), віртуальні освітні середовища (системи управління навчанням – LMS), хмарні технології (наприклад, сервіси Google, сервіси створення презентацій та спільного доступу до інтерактивних дошок) уможливило створення умов диверсифікації освітнього простору медичних ЗВО. Дистанційність навчання в професійній підготовці майбутніх МСС організовується викладачами-тьюторами шляхом забезпечення доступності ІКТ кожному студенту, генералізації та трансформації віртуальної навчальної інформації в моделі реальної медсестринської діяльності, інтенсивного самовдосконалення майбутніх МСС за допомогою використання портативних пристроїв, мережі Інтернет та освітнього контенту, персоніфікованості професійної підготовки.

Передбачено функціонування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН на основі використання розроблених навчально-методичних комплексів в електронній формі; відео- та аудіокурсів лекцій англійською, російською та українською мовами; відеопосібників з дисциплін; медсестринської медіатеки; методичних матеріалів з різних аспектів навчання; інформаційно-довідкових матеріалів; інтерактивних тестових тренажерів для самоперевірки і самоконтролю знань.

Основні концептуальні положення наукової роботи втілені в **загальній гіпотезі**, котра полягає в тому, що розробка і реалізація педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН з метою формування готовності до професійної метадіяльності буде дієвою, якщо: базуватиметься на врахуванні взаємовпливу освітнянського простору та медсестринської діяльності, обґрунтуванні концептуальних принципів створення й застосування уніфікованих засобів інформатизації у вищій медсестринській освіті, врахуванні потенційних можливостей дистанційної медіапедагогіки шляхом комплексно-системного використання веб-технологій, можливостей мережі Інтернет й освітніх ІКТ та формування відкритого ЕІОС професійної підготовки майбутніх МСС. На практиці це дає змогу уникнути низки принципів географічних, соціально-економічних, соціокультурних труднощів в отриманні вищої медсестринської освіти та сприятиме формуванню готовності майбутніх фахівців до професійної метадіяльності.

Положення загальної гіпотези конкретизуються в **часткових гіпотезах**:

1) удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх МСС відбудеться шляхом імплементації взаємопов'язаного комплексу філософсько-методологічних підходів;

2) організація дистанційного навчання майбутніх МСС потребує врахування найсучасніших технологічних тенденцій та основних положень побудови ЕІОС;

3) зміна статусу інститутів медсестринства як провайдерів освітніх послуг, діяльність яких ґрунтується на принципах бенчмаркінгової діяльності, передбачає створення гнучкого, конкурентного інноваційного електронного освітнього середовища підготовки майбутніх МСС;

4) професійна підготовка студентів засобами ДН передбачає врахування таких педагогічних умов, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

Методологічну основу дослідження становлять положення загальної теорії систем; моделювання як одного з найпродуктивніших методів вивчення та перетворення систем; теорії гуманістичного особистісно зорієнтованого підходу в навчанні; теорії та методики професійної освіти; дослідження, присвячені питанням професійної підготовки фахівців і педагогічної кваліметрії; теорії системного підходу в дослідженні педагогічних явищ; загальної методології педагогіки; фундаментальні положення про єдність діяльності й особистості як активного суб'єкта діяльності та відносин зі світом; дослідження, що розкривають сутність, зміст і структуру дистанційного корпоративного навчання; дослідження у сфері впливу інформаційних технологій на зміст і побудову інформаційної моделі навчання; теорії комп'ютеризації та розвитку дистанційного й відкритого навчання; критерії та характеристики педагогічного експерименту як методу дослідження. Провідними методологічними підходами до розв'язання обраної проблеми є системний, діяльнісний, синергетичний, тезаурусний, особистісно зорієнтований, праксеологічний, компетентнісний та інноваційно-технологічний.

Нормативна база дослідження: положення Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), указів Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.), «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005 р.), Концепції побудови нової національної системи охорони здоров'я України (2014 р.), розвитку вищої медичної освіти (2011 р.), розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2015 р.), Стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я «Досягнення здоров'я для всіх» (2015 р.), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті (2001 р.), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2012 р.).

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні ідеї та положення філософії освіти (О. Дубасенюк, І. Зязюн, Л. Онищук, С. Сисоєва, В. Шилова, Ф. Ле-Деїст (F. Le-Deist); розвитку й оцінювання якості сучасної вищої медсестринської освіти (П. Кузьмінський, І. Махновська, І. Мельничук, Т. Чернишенко, М. Шегедин, Д. Юречко, П. Беннер (P. Benner); формування професійної компетентності медичних сестер різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (Л. Борисюк, М. Демянчук, С. Левківська, І. Радзієвська, Л. Романишина, З. Шарлович, В. Шатило, Р. Феррейра (R. Ferreira); використання інноваційних технологій в освітній сфері (К. Люшук, Г. Онкович, Г. Яценко); інформатизації та комп'ютеризації медсестринської освіти (О. Мінцер, Л. Кайдалова, Р. Ріжняк, С. Руденко); використання сучасних інформаційних технологій (Л. Момоток, Н. Морзе, А. Рейкос (A. Raikos) та електронних освітніх ресурсів у медичних закладах вищої освіти (В. Марцинюк, А. Олійник, О. Шавальова, І. Шахіна, С. Деспрес (C. Després); реалізації ідей дистанційного навчання (О. Абакумова, Б. Шуневич, Д. Кіган (D. Keegan), Дж. Тракслер (J. Traxler); використання мережі Інтернет як інформаційної підтримки освітнього процесу (Р. Горбатюк,

В. Олексюк, О. Романишина, В. Томашевський, С. Манджуліка (S. Manjulika); проблеми впровадження та можливостей електронного ДН (С. Грехем (C. Graham), Л. Манюк, Н. Монахов, П. Федорук; суб'єктів та функцій організаційно-педагогічного супроводу ДН (В. Малевич, М. Попель, В. Сидоренко) та ін.

Для вирішення поставлених завдань і перевірки сформульованої гіпотези використовувалися такі взаємодоповнювальні **методи дослідження**: *теоретичні* – ретроспективно-порівняльний, критичний, логічний аналіз філософської, медичної, психолого-педагогічної, методичної літератури, офіційної нормативно-правової документації, дисертаційних досліджень – для визначення сучасного стану розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх МСС та дистанційної освіти у вітчизняній та світовій практиці; синтез, узагальнення, порівняння, компаративне вивчення відповідних концепцій, абстрагування, прогнозування, проектування, моделювання, класифікація – для уточнення та змістовної конкретизації суті проблеми, формування базового категорійно-дефінітивного апарату, обґрунтування та конструювання структурно-функціональної моделі педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН; *емпіричні* – педагогічне спостереження, збір та узагальнення незалежних характеристик, анкетування, інтерв'ю, опитування, бесіда, тестування, аналіз навчальних планів, типових освітніх програм, аналіз продуктів викладацької та навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу; *педагогічний експеримент* – констатувальний і формувальний етапи – для перевірки дієвості педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН; *статистичні* – методи математичної статистики з обчисленням критерію Фішера (F-критерію) і t-критерію Стьюдента – для обробки та представлення результатів експериментального дослідження, аналізу, перевірки гіпотез і встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та процесами.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2008–2017 рр. у п'ять етапів науково-педагогічного пошуку.

На першому, *пошуково-теоретичному етапі* (2008 р.) здійснювався аналіз філософської, психологічної, науково-методичної та педагогічної літератури, першоджерел, електронних ресурсів з проблеми дослідження; узагальнено вітчизняний і закордонний досвід професійної підготовки майбутніх МСС; розроблено науковий понятійний апарат дослідження, його вихідні параметри, категоріальну та програмну основу, що дозволило сформулювати робочу гіпотезу дослідження й визначити напрями експериментально-дослідної роботи.

На другому, *констатувальному етапі* (2009–2012 рр.) визначено методологічну основу та теоретичну базу дослідження, виявлено концептуальні підходи до професійної підготовки медсестринських кадрів, розроблено педагогічну концепцію дослідження; визначено технологічні основи досліджуваного явища; обґрунтовано вибір основних засобів ДН; розроблено структурно-функціональну модель педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН; визначено експериментальну базу дослідження та

здійснено моніторинг стану сформованості готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

На третьому, *пілотно-апробаційному етапі* (2013–2015 рр.) розроблено та апробовано інструментарій ДН; сформовано освітні модулі; апробовано та адаптовано дидактичне забезпечення електронного інформаційно-освітнього середовища; створено фонд оцінних засобів.

Четвертий, *формувальний етап* (2015–2017 рр.) передбачав розробку та реалізацію програми дослідження та науково-методичне забезпечення проведення дослідно-експериментальної роботи; упровадження методики професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН за допомогою розробки спеціального освітнього контенту та його дидактичного наповнення; проведення формувального етапу експерименту, у процесі якого здійснено перевірку гіпотези, концептуальних положень, дієвості педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН.

На п'ятому, *аналітично-узагальнювальному етапі* (друга половина 2017 р.) проаналізовано, узагальнено й систематизовано результати дослідно-експериментальної роботи; сформовано основні висновки та рекомендації щодо розробки педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН; визначено перспективи подальшого дослідження поставленої проблеми; опубліковано монографію, оформлено текст дисертації.

Експериментальна база дослідження. Основною базою дослідно-експериментальної роботи були навчально-науковий інститут (ННІ) медсестринства ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України» (далі – ТДМУ), КВНЗ «Житомирський медичний інститут» (далі – ЖІ) та ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» (медичний факультет № 4). До експерименту на різних етапах дослідження було залучено 259 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше теоретично обґрунтовано концепцію* професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН, яка є комплексом сучасних поглядів, ідей, цільових установок, пріоритетних напрямів розвитку вищої МСО з урахуванням реальних умов модернізації системи охорони здоров'я; *обґрунтовано педагогічну систему* професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН та розроблено її структурно-функціональну модель, яка охоплює цільовий, концептуально-методологічний, теоретико-змістовий, процесуально-праксеологічний, результативно-оцінювальний блоки, відображає специфічну організацію дистанційної вищої МСО, основою якої є принципи, методологічні підходи, авторська методика та очікуваний результат, що забезпечують формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності; *розроблено* схему трифазного ДН майбутніх МСС, яка передбачає дві очних та одну дистанційну фази навчання; класифікацію моделей електронного ДН з урахуванням доступу до базових інформаційних структур; комплекс засобів, що забезпечують професійну підготовку магістрів (електронні навчально-методичні комплекси навчальних дисциплін, аудіо-відеолекції українською, російською та

англійською мовами, лабораторні практикуми, електронні бази даних, web-платформи, дидактичні матеріали, мультимедійні файли та ін.); *визначено педагогічні умови* професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН (інтеграція електронних освітніх та дидактичних ресурсів ДН в освітньому процесі медичних ЗВО; дидактичне забезпечення електронного інформаційно-освітнього середовища для ДН; тьюторський супровід дистанційної професійної підготовки майбутніх МСС на основі реалізації можливостей коучингу; організація самоосвітньої діяльності студентів); *конкретизовано й упроваджено* в науковий обіг поняття «готовність до професійної метадіяльності»;

удосконалено: технічну й технологічну підтримку мережевої взаємодії суб'єктів (студентів і викладачів-тьюторів) та об'єктів (ЕІОС) освітнього процесу, що вможливує віртуальне спілкування, мережевий моніторинг, використання вебінарів, відеоконференцій, практикумів і тренінгів; інформаційно-довідкове обслуговування, яке реалізовується в зазначеному навчальному середовищі в зручний для студентів час; банк методів ДН з використанням ІКТ (форумів, електронної пошти, освітніх порталів, інструментарію віртуального практикуму, комп'ютерних тренажерів та ін.);

подальшого розвитку набули теорія і практика запровадження ДН в освітній процес медичних ЗВО; теоретико-методологічне обґрунтування сутності засобів ДН, які згруповано в проблемно зорієнтовані; об'єкто зорієнтовані (глобальні інформаційні мережі, програми для управління базами даних лікувально-профілактичних установ, програми для передачі інформаційних повідомлень); предметно зорієнтовані (програмні системи, безпосередньо спрямовані на вивчення різних структурних одиниць лікувально-профілактичного закладу).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що *спроектоване і розроблене* ЕІОС реалізовано в першому в Україні навчально-науковому інституті медсестринства у ТДМУ на базі LMS MOODLE з можливістю доступу до всіх мультимедійних електронних ресурсів в процесі ДН (<http://dl.tdmu.edu.ua>); *розроблено та впроваджено* в практику підготовки майбутніх МСС: електронні навчально-методичні комплекси дисциплін, відео- та аудіокурси лекцій англійською, російською та українською мовами, комп'ютерне інтерактивне тестувальне середовище Web Test Servis на основі програмової частини MOODLE для самоперевірки і самоконтролю знань, науково-дослідні завдання репродуктивного, середнього та високого рівнів, методичні рекомендації щодо визначення основних цілей, алгоритму організації та технічного забезпечення електронного ДН, інструкцій щодо роботи з дистанційними навчальними курсами під час проходження дистанційної фази навчання, інформаційно-довідкові матеріали; *удосконалено* методику організації взаємодії викладачів-тьюторів та майбутніх МСС у мережі Інтернет, що реалізується на платформі сайту університету; спільними зусиллями ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», КВНЗ «Житомирський медичний інститут», ВНЗ Львівської обласної ради «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини імені Андрея

Крупинського» *розроблено* Стандарт вищої освіти України другого магістерського рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» зі спеціальності 223 «Медсестринство». Окремі положення дисертаційного дослідження можуть бути використані для розроблення навчально-методичних видань у медичних ЗВО.

Результати дослідження **впроваджено** в практику підготовки майбутніх МСС ВНКЗ Львівської обласної ради «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини імені Андрея Крупинського» (довідка про впровадження № 01-35/98 від 14.12.2017 р.), КВНЗ «Житомирський медичний інститут» (довідка про впровадження № 670 від 21.12.2017 р.), ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» (довідка про впровадження № 03/5759 від 29.12.2017 р.), ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» (довідка про впровадження № 03-13 від 18.01.2018 р.), Черкаської медичної академії (довідка про впровадження № 18/1/02 від 01.02.2018 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві працях полягає в тому, що: у статті [2] автору належить розкриття основних етапів розвитку ННІ медсестринства ТДМУ; у статті [3] – розглянуто основні вимоги до системи контролю медсестринської освіти в США; у статті [28] – відображено специфіку навчання іноземних студентів у МЗВО; у статті [29] – актуалізовано потребу реформування медичної освіти в Україні; у статті [30] – розкрито навчальні можливості ДН у ТДМУ; у статті [31] – відображено специфіку «єдиного дня» навчання для студентів міжнародної медсестринської школи ТДМУ; у статті [32] – охарактеризовано чотирирівневу систему підготовки медсестринських кадрів; у статті [33] – визначено труднощі, які сповільнюють розвиток медсестринства в Україні; у статті [34] – розглянуто роль практики в підготовці магістрів медсестринства у Саксіонському університеті (Нідерланди); у статті [35] – проаналізовано структуру та зміст навчальної програми для підготовки магістрів медсестринства в Саксіонському університеті (Нідерланди); у статті [36] – розглянуто ДН як інноваційну форму навчання медичних сестер-бакалаврів; у статті [37] – відображено дистанційний освітній процес у медсестринстві; у статті [38] – окреслено особливості паліативної та хоспісної допомоги; у статті [39] – визначено перешкоди в професійному розвитку медичного персоналу відділень паліативної медицини; у статті [40] – розглянуто коледж як середовище формування особистості медичної сестри; у статті [41] – відображено класифікацію ділової документації в діяльності головної медичної сестри; у тезах [42] – окреслено переваги використання ДН; у тезах [43] – проаналізовано ризики в підготовці медичних сестер з вищою освітою в Україні; у тезах [44] – спрогнозовано перспективи використання ДН у вищій медсестринській освіті; у статті [45] – окреслено особливості ДН в медичній освіті; у тезах [48] – розглянуто платформу Moodle як сукупність засобів дистанційного навчання майбутніх МСС в міжнародній школі медсестер; у навчальному посібнику [57] автором розроблено 1–4 розділи.

На захист винесено:

1. Педагогічну концепцію професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, яка передбачає оптимізацію вищої МСО на основі використання засобів ДН та розгляду професійної медсестринської діяльності як метадіяльності.

2. Педагогічну систему професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, яка в структурно-функціональній моделі відображена в структурних блоках (цільовий, концептуально-методологічний, теоретико-змістовий, процесуально-праксеологічний, результативно-оцінювальний), що поєднані єдиною освітньою метою (формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності) та характеризуються цілеспрямованістю, відкритістю, багатофункціональністю, динамічністю, упорядкованістю та самокерованістю.

3. Методику професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, що ґрунтується на реалізації визначених педагогічних умов.

4. Комплекс засобів ДН (електронні навчально-методичні комплекси; автоматизоване тестувальне середовище Web Test Servis на основі програмової частини MOODLE; засоби комунікації в режимах on-line та off-line (сайт навчально-наукового інституту медсестринства ТДМУ, персональні блоги викладачів, чати, коуч-сесії, електронна пошта, Skype); навчально-інформаційні аудіо- та відеоматеріали; комплекс індивідуальних навчальних завдань).

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертації обговорювалися та одержали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах України на новому етапі» (Тернопіль, 2013), «Образование XXI века» (Витебск, 2014), «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2016), «Наука, освіта, суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку» (Київ, 2016), «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2017), «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2017), «Актуальные проблемы современной науки» (Москва – Астана – Харків – Вена, 2017), «Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки» (Київ, 2017), «Формування сучасного освітнього простору: переваги, ризики, механізми реалізації» (Тбілісі, 2017), «Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки» (Одеса, 2017); *всеукраїнські* – «Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи» (Житомир, 2015), «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами» (Херсон, 2016), «Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні» (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) (Тернопіль, 2017), «Транснаціональний розвиток освіти та медицини: історія, теорія, практика, інновації» (Тернопіль, 2017).

Матеріали та результати дослідження обговорювалися й були схвалені в навчально-науковому інституті медсестринства та на засіданнях кафедри філософії та суспільних дисциплін ДВНЗ «Тернопільський державний медичний

університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» і кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2013 – 2017 рр.).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук «Вікові особливості порушень вільнорадикального і енергозабезпечувального окиснення при кадмієвому токсикозі та корекція їх антиоксидантами і сорбентами» зі спеціальності 03.00.04 – біологічна хімія захищено в 2002 р. в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 58 наукових публікаціях автора (36 – одноосібні), з яких 27 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 одноосібна монографія (22 друк. арк.), 10 статей у збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні), 29 – апробаційного характеру, 2 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації (зокрема, 1 науково-методичне видання з грифом МОЗ України (протокол № 1 від 27.12.2011 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (660 найменувань, зокрема 71 – іноземними мовами), додатків (9 на 79 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 555 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 410 сторінках. Роботу ілюстровано 11 таблицями та 34 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми і доцільність її наукової розробки, визначено мету, об'єкт, предмет дослідження, сформульовано його гіпотезу та основні завдання, викладено концепцію дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження й апробацію результатів дослідження, подано відомості про публікації, у яких відображено основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження, а також подано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти» – охарактеризовано понятійно-термінологічне поле дослідження; здійснено історико-педагогічний аналіз наукових передумов становлення й розвитку системи медсестринської освіти в Україні та світі; визначено особливості та прогресивні напрями інноватизації професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти.

Створення педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС передбачає структурування понятійно-категоріального апарату, який має особливу методологічну значущість. Результати аналізу наукових джерел з проблеми дослідження (П. Беннер (P. Benner), М. Білінська, С. Гордійчук, М. Данюк, Л. Джулай, Л. Кайдалова, В. Копетчук, В. Москаленко, А. Нуттінг

(A. Nutting), В. Парве (V. Parve), С. Тейлор (C. Taylor), О. Шавальова та ін.) дозволили уточнити сутність ключових понять дослідження для цілісного розуміння професійної підготовки майбутніх МСС:

– медсестринська справа як самостійна галузь системи охорони здоров'я, що має наукове та методологічне підґрунтя, комплекс моральних норм і цінностей, певну типологію професійних завдань і функцій, які засвоюються в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи;

– медсестринська освіта – це спеціально організований педагогічний процес передачі та засвоєння сукупності цінностей і знань сестринської справи та умов їхнього застосування з метою досягнення очікуваного результату;

– професійна підготовка в умовах ДН – це процес формування готовності майбутніх МСС до якісно нового типу суб'єкта професійної метадіяльності.

Історико-педагогічний аналіз комплексного вивчення світової та вітчизняної системи медсестринської освіти (С. Андрейчин, Ю. Вороненко, О. Голяченко, С. Гордійчук, Г. Гусар, Ю. Лавриш, В. Лісовий, Н. Ліщенко, І. Мельничук, Л. Мілевська, Г. Паласюк, Л. Романишина, М. Шегедин та ін.) забезпечив адекватне розуміння сучасного стану проблеми й науково обґрунтоване визначення подальших перспектив її вирішення та уможливив умовне виокремлення трьох періодів формування професійної освіти майбутніх медичних сестер в Україні: універсалізація, стандартизація та модернізація. Перший період – *універсалізація* (1989–1994 рр.), характеризувався організацією професійної підготовки фахівців сестринської справи на основі єдиних навчальних планів і програм, які затверджувалися відповідними державними органами (Міністерство освіти та Міністерство охорони здоров'я). Програма підготовки медичних сестер була адаптованою програмою підготовки лікарів, насичена медичними дисциплінами, водночас питання догляду висвітлювалися шляхом навчання виконання різних маніпуляцій і процедур. У межах *стандартизації* (1995–2005 рр.) приймалися стандарти професійної медсестринської освіти на 5 років, які після закінчення цього терміну відкорегувалися і затверджувалися нові. Основними нормативними документами в цьому періоді були Державний освітній стандарт середньої професійної освіти та вищої професійної освіти зі спеціальності «Сестринська справа» (2003 р.), План розвитку медсестринства в Україні на 1995–2004 рр. (1995 р.), наказ МОЗ України «Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування» (2000 р.). Період стандартизації професійної МСО та нормативного регулювання освітньої діяльності медичних ЗВО характеризувався введенням поглибленої підготовки медсестринських кадрів за такими напрямками: сімейна медицина, психіатрія, соціальна допомога, неонатологія, онкологічна і паліативна допомога, організація сестринської справи, анестезіологія та косметологія.

З моменту приєднання України до Болонського процесу змінилася парадигма освіти та розпочався період *модернізації медсестринської освіти на компетентнісній основі* (з 2006 р. і донині), який базується на новому Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), наказі МОЗ України «Про затвердження плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в

європейське та світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» (2007 р.) та Галузевому стандарті вищої освіти України за спеціальністю «Сестринська справа» (2012 р.) з урахуванням принципів Концепції стратегії ВООЗ «Досягнення здоров'я для всіх» (2015 р.). Розпочато перехід вітчизняної системи вищої професійної освіти на чотирирівневу систему підготовки медсестринських кадрів: дипломована медична сестра або молодший бакалавр, медична сестра-бакалавр, магістр медсестринства та в перспективі – доктор філософії з медсестринства.

На основі здійсненого науково-практичного пошуку шляхів удосконалення вітчизняної вищої МСО окреслено особливості підготовки майбутніх МСС: *урахування андрагогічних засад у медсестринській освіті*, що передбачає спільну активну діяльність студентів і викладачів на всіх етапах навчання; *опора на індивідуальні освітні траєкторії*, що передбачає перехід від колективного методу трансляції «рівних знань для всіх» до індивідуальної стратегії варіативної підготовки майбутніх МСС з поглибленою професійною спеціалізацією та використання інноваційних підходів до інтеграції сестринської справи як науки й освіти на всіх етапах магістерської підготовки; *розширення спеціальностей для профільної та науково-педагогічної підготовки в магістратурі* з метою освоєння майбутніми МСС принципів роботи на сучасному обладнанні та застосування набутих умінь і навичок під час виконання маніпуляцій і здійснення догляду за пацієнтами; *потреба організації наукових досліджень майбутніми МСС* задля отримання достовірних наукових даних, на основі яких створюється система науково обґрунтованих знань – наука сестринської справи та професійної практики; *інтеграція науково-дослідної практики з навчальним процесом* для оволодіння майбутніми МСС різними видами діяльності в сестринському процесі.

Установлено, що оновлення сучасної МСО та педагогічної науки зумовлює важливість урахування прогресивних тенденцій інноватизації вищої освіти та організації професійної підготовки майбутніх МСС на основі впровадження інноваційних освітніх технологій з використанням новітніх інформаційних і телекомунікаційних засобів, які забезпечують можливість оперативної та безперервної модернізації змісту навчальних дисциплін, відповідають потребам конкретного студента.

У другому розділі – «Методологічний аналіз професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в умовах дистанційного навчання в медичних закладах вищої освіти» – обґрунтовано методологію розробки концепції професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи та специфіку інформатизації навчального процесу в медичних закладах вищої освіти для організації ДН; розглянуто феномен дистанційного навчання в контексті нормативно-правового забезпечення.

Поліпарадигмальність сучасної професійної підготовки майбутніх МСС зумовлена комплексом методологічних підходів як стратегії вивчення й перетворення педагогічної теорії та практики з урахуванням філософсько-перспективного (Н. Батечко, С. Сисоева), концептуально-дескриптивного (Н. Іполітова, В. Кремень) та процесуально-праксеологічного (І. Доброскок,

О. Дольська, С. Масич та ін.) рівнів методології. Шляхом узагальнення наукових підходів до педагогічного проектування (Г. Васянович, О. Коваленко, В. Онищенко, Є. Ходаківський) та методології педагогіки з позиції її гносеологічної функції (О. Вознюк, Є. Іванченко, С. Клепко) та педагогічного пізнання (С. Максименко, В. Огнев'юк, Л. Пономарьова, В. Рибалка, М. Фіцула та ін.) визначено методологічну основу професійної підготовки майбутніх МСС у контексті реалізації системного, синергетичного, тезаурусного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, праксеологічного, компетентнісного та інноваційно-технологічного підходів.

Системний підхід відображає використання сукупності специфічних методів системної організації цілісного освітнього процесу як єдності різних видів діяльності студентів, доцільно організованих і педагогічно скоординованих для досягнення певної освітньої мети. *Синергетичний підхід* як методологія аналізу педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС дав змогу організовувати умови для продуктивного діалогу «порядок – хаос», на межі яких «кристалізується» новий сенс, та спрямувати процес навчання студентів на формування та розвиток творчої особистості для професійної метадіяльності. У межах *тезаурусного підходу* метою підготовки майбутніх МСС було формування в студентів концептуального стилю мислення, збагаченого інтегрованими знаннями з різних предметних сфер та визнання активності суб'єкта (соціальної суб'єктності) як вирішального чинника, що визначає зміст і форми майбутньої професійної діяльності. Ключовою ідеєю *компетентнісного підходу* є компетентісно зорієнтована освіта, яка змістила акценти з процесу нагромадження нормативно визначених традиційних «знань – умінь – навичок» у площину формування й розвитку в майбутніх МСС здатності практично діяти і творчо застосовувати способи практичної діяльності для успішної самореалізації в різних сферах системи охорони здоров'я. *Особистісно зорієнтований підхід* забезпечував розгляд організації професійної підготовки майбутніх МСС згідно з потребами, інтересами і здібностями студентів, використовуючи активну схему суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студентів; вибір оптимальних технологій, методів і форм освітньої діяльності. *Діяльнісний підхід* визначав діяльнісну природу знань, а освітня діяльність майбутніх МСС спрямовувалася на інтелектуальний розвиток і становлення суб'єктності студентів, що забезпечує успішність у майбутній медсестринській діяльності. *Праксеологічний підхід* розкрив оптимізацію діяльності дорослих суб'єктів освітнього процесу, створив умови для професійного й особистісно значущого продуктивного навчання, відповідно до вимог реальної соціальної практики. *Інноваційно-технологічний підхід* забезпечив урахування та реалізацію ознак інноваційної діяльності в технологічному процесі навчання у медичних ЗВО.

Установлено, що в сучасних умовах роль вищої МСО зводиться до підготовки фахівців, діяльність яких розглядають як суб'єктивну активність, наділену життєзабезпечувальною функцією щодо її об'єктів та суб'єктів, психологічним характером предметно-змістовної частини, системою духовно-імперативних цілей і смислів, основними вимогами професійної надійності її

суб'єкта та надоперативністю характеру дій і вчинків, тому зведена на рівень *метадіяльності*. Професійна метадіяльність передбачає наявність *стратегічної* (мотив, мета, засоби, організація, дії, результат, аналіз), *дослідницької* (факти, проблеми, гіпотези, збір-перевірка нових фактів, висновки), *проектувальної* (задум, реалізація, рефлексія), *моделювальної* (побудова за допомогою знакових систем розумових аналогів – логічних конструктів досліджуваних систем) та *прогнозувальної* (уявне конструювання майбутнього стану об'єкта на основі передбачення) діяльності.

Ураховано, що методологія підготовки майбутніх МСС, у межах якої можливим є формування готовності до професійної метадіяльності, відбувається в умовах інформатизації, динамічно мінливого світу, глобальної взаємозалежності та конкуренції, постійного розвитку, ускладнення та широкого використання інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій. Інформатизація сучасної МСО охоплює три взаємопов'язані процеси: *медіатизацію* як удосконалення засобів збирання, збереження і поширення інформації; *комп'ютеризацію* як удосконалення засобів пошуку та оброблення інформації та *інтелектуалізацію* як розвиток здібностей майбутніх МСС, сприйняття і продукування ними інформації. Найважливішими методологічними характеристиками процесу інформатизації вищої медсестринської освіти є її *спрямованість*, яка зумовлює всі зміни; *стадійність* – процес розвивається в часі, переходячи від однієї стадії розвитку до іншої; *нелінійність* – одні стадії інформатизації вищої медсестринської освіти розвиваються швидше, інші – повільніше, можливі періоди пауз або стрибків у розвитку; процес інформатизації характеризується *незавершеністю*, тобто можливістю подальшого розвитку шляхом розробки нових технічних засобів, телекомунікаційних мереж, постановкою нових цілей.

Шляхом формалізації методологічних підходів до інформатизації вищої МСО обґрунтовано концептуальні принципи створення і застосування уніфікованих засобів: розробка та інтеграція інформаційних ресурсів, зорієнтованих на модель підготовки майбутніх МСС, яка відповідає цілям навчання; розвиток єдиного електронного інформаційно-освітнього простору; упровадження сучасних мультимедійних технологій як педагогічного програмного засобу в освітній процес професійної підготовки майбутніх МСС; максимальна структуризація навчального матеріалу шляхом реорганізації та використання ієрархічних інформаційних структур; зміна та адаптивність програмного навчального матеріалу з можливістю ДН.

На основі аналізу історичної, медичної та психолого-педагогічної літератури визначено етапи становлення ДН у МСО, які характеризуються певними хронологічними віхами, змістом, використанням ресурсів ІКТ, нормативно-правовим забезпеченням, термінологічним апаратом та пов'язані з певними педагогічними процесами.

Етап «стихійного» використання можливостей комп'ютерних мереж (до 1992 р.) – поява персональних комп'ютерів і комунікацій, перші спроби використання науково-технічних досягнень у медичній і медсестринській освіті та перші спроби розробки нормативно-правового забезпечення ДН.

Етап появи «академічних» (науково-освітніх) мереж (1993–1995 рр.) – DFN, В-WIN – у Німеччині, SURFNET – у Голландії, SUPERJANET – у Великій Британії, RENATER-2 – у Франції, CANET-2 – у Канаді та ін.), пошук ефективних шляхів створення системи використання комп'ютерних мереж і реалізації зворотного зв'язку «викладач – студент».

Етап методичного осмислення технологій ДН і накопичення практичного досвіду (1996–1998 рр.), у межах якого створюються умови для двостороннього зв'язку в синхронному (відео- або аудіографічні конференції, лекції на CD-ROM, комп'ютерні навчальні посібники, інтерактивні дистанційні курси) та асинхронному (електронна пошта, телеконференції, Інтернет, зворотній відеозв'язок) режимах. Правовою основою формування єдиного простору ДН в Україні було створення Асоціації користувачів телекомунікаційної мережі закладів освіти і науки України (Ukrainian Research and Academic Network (URAN), Українського серверу Європейської обсерваторії з телемедицини (ЕНТО), Товариства академічної безперервної медичної освіти (SACME).

Етап осмислення теорії ДН (1998–2002 рр.) – безперервний активний розвиток ДН на міжнародному, регіональному і муніципальному рівнях, визначення правового поля закладів освіти, які застосовують дистанційні освітні технології згідно з Болонськими принципами, тенденція зміщення акцентів з методичного рівня обговорення проблеми ДН на загальнопедагогічний рівень розгляду.

Етап створення установ і структур, які організують ДН (2002–2005 рр.) – визнання технологій ДН на рівні держави, розвиток систем ДН у трьох основних формах: кейс-технологій, теле- і аудіотехнологій, спеціалізованих мережевих курсів, розвиток мережі представництв медичних ЗВО для реалізації ДН.

Етап появи уніфікованих електронних загальнодоступних систем для ДН (2005–2007 рр.) – поява великих освітніх порталів; розвиток електронного навчання (e-learning) як нового трактування ДН і технологічних основ систем відкритого навчання; стандартизація (нормативно-правове регулювання та регламентування) сфери ІКТ; поява стандарту SCORM (Sharable Content Object Reference Model), розробленого для систем ДН та систем управління навчанням – LMS (Learning Management System – система управління навчанням), наприклад, MOODLE.

Етап упровадження в системі ДН технологій web 2.0. (2007–2012 рр.) – взаємопроникнення форм навчання на основі електронних ресурсів, використання ресурсів веб 2.0 (web 2.0.), поява соціальних мереж, відкритих енциклопедій, блогів і мережевих сервісів, використання текстових, графічних і мультимедійних ресурсів.

Етап використання мобільних пристроїв для ДН (з 2013 р. і донині) – реалізація концепції «навчання в будь-який час у будь-якому місці»; виникнення поняття «мобільне навчання» (m-learning); легітимізація ДН як форми навчання; регламентація освітньої діяльності з використанням дистанційних і мобільних освітніх технологій; розвиток «хмарних» технологій для формування й наповнення систем ДН.

Узагальнюючи прогресивні тенденції інноватизації професійної підготовки майбутніх МСС на сучасному етапі розвитку вищої МСО, нами встановлено, що оптимальне середовище для формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності створюється шляхом використання засобів ДН за допомогою інформатизації вищої МСО.

У третьому розділі – «Засоби дистанційного навчання як чинник інформатизації професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти» – класифіковано форми та платформи дистанційного навчання, розглянуто потенційні можливості дистанційної медіапедагогіки у створенні електронного інформаційно-освітнього середовища підготовки майбутніх магістрів сестринської справи.

Дистанційне навчання як самостійна система зумовлює розгляд можливих варіантів його організації та їхньої специфіки для визначення цілей та умов застосування. У межах дослідження запропоновано класифікацію моделей ДН з урахуванням низки таких критеріїв: режим, спосіб та регулювання доступу, незалежність доступу від географічного розташування, рівень організації доступу до контенту, характер програмного забезпечення, повнота компонентів, наявність імітації присутності викладача.

Донедавна найпоширенішим способом створення системи ДН було переведення навчальних матеріалів у HTML-форму та їхнє розміщення на сайтах ЗВО. Однак лише доступу до навчального матеріалу через Інтернет не достатньо для функціонування повноцінної системи навчання. Тому в сучасних ЗВО організація ДН здійснюється різними засобами (Authoring Packages, Content Management Systems, Learning Management Systems, Learning Content Management Systems) на спеціальних програмних продуктах – платформах, які є інноваційним типом нової інституційної форми навчання. Найперспективнішими та найзручнішими рішеннями на сучасному етапі є Lotus Learning Space (LLS), Lotus Workplace Collaborative Learning (LWCL), WebTutor, Blackboard Learning System, Прометей, Microsoft Learning Gateway, Claroline, Dokeos, MOODLE.

Установлено, що проблеми організації та підтримки освітнього процесу за допомогою електронних носіїв інформації та ІКТ досліджує дистанційна медіапедагогіка. Основою дистанційної медіапедагогіки є дистанційні технології навчання, які сприяють своєчасному засвоєнню значного обсягу інформації, що має велике значення в умовах інтенсивного прогресивного розвитку науково-технологічного прогресу, оскільки медсестринські знання оновлюються щороку з тенденцією до скорочення цього періоду. У дистанційних технологіях навчання реалізований достатній арсенал засобів, які дозволяють активізувати самостійну пізнавальну діяльність студентів, що водночас є найважливішою умовою ефективності формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

Методологічне обґрунтування медіапедагогіки ДН взаємозумовлене аксіоматикою ДН: мотивація і зацікавленість сучасної молоді в навчанні протягом життя за допомогою засобів ДН на основі спеціального контенту; консультаційна підтримка та регулювання освітнього процесу викладачем-тьютором; здійснення

моніторингу та системи контролю за ефективністю впровадження засобів ДН; вільний доступ до інтерактивного спілкування між учасниками ДН; диференціація освітнього ресурсу в аспекті впровадження засобів ДН; динамічність аудіовізуалізації змісту професійної підготовки майбутніх МСС шляхом удосконалення контенту для мобільних та портативних пристроїв і гаджетів.

Урахування принципів засад дистанційної медіапедагогіки, поєднання веб-технологій, можливостей мережі Інтернет та освітніх ІКТ створюють умови для формування відкритого електронного інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх МСС, яке дає змогу уникнути низки принципів соціально-економічних та соціокультурних труднощів в отриманні вищої МСО. ЕІОС поєднує: інноваційні та традиційні технології взаємодії учасників освітнього процесу в межах відкритої моделі асинхронного індивідуального навчання; інформаційні ресурси (бази даних і знань, бібліотеки, електронні навчальні матеріали тощо); сучасні програмні засоби (програмні оболонки, хмарні сервіси, засоби електронного зв'язку) та ін.

Основними положеннями побудови першого в Україні ЕІОС на базі навчально-наукового інституту медсестринства ТДМУ, у межах якого організовується процес електронного ДН майбутніх МСС, є: системність застосування інформаційних технологій; відкритість доступу до цифрових освітніх ресурсів; поліфункціональність електронного освітньо-інформаційного середовища; індивідуалізація, модульність і адаптивність навчання; економічна доцільність ресурсів ДН; конкурентоспроможність проектування ЕІОС на основі врахування вітчизняного та зарубіжного досвіду; орієнтація на міжнародні стандарти; багатомовність дистанційної професійної підготовки майбутніх МСС; інтерактивність освітнього процесу.

У четвертому розділі – «Педагогічна система професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання» – уточнено структуру готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності; визначено сутність і методику реалізації педагогічних умов та теоретично обґрунтовано структуру педагогічної системи.

Установлено, що педагогічна система професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН була розроблена з урахуванням: головних *суб'єктів* освіти (студентів), *суб'єкт-суб'єктної взаємодії* (на рівні викладач – студент), *суб'єкт-об'єктної взаємодії* (на рівні викладач – студент – засоби ДН; студент – студент – засоби ДН), у межах якої відбувається їхнє взаємне конструювання, становлення і розвиток, що відображає взаємозв'язок мети та результату. Окреслено ієрархію структурних компонентів педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН, кожен з яких володіє інтегральними властивостями та передбачає причинно-наслідкові зв'язки.

Для розробки педагогічної системи було обрано цільову орієнтацію: забезпечити формування готовності студентів до професійної метадіяльності, яка відображає соціальне замовлення суспільства, вимоги роботодавців та основні напрями інформатизації вищої МСО.

Концептуально-методологічний компонент педагогічної системи ґрунтується на інтеграції наукових принципів (продуктивності; інтерактивності; комунікативної насиченості; диференційованості педагогічного підходу; педагогічної доцільності застосування засобів нових інформаційних технологій; відкритості й доступності; збереження; пріоритету продуктивної навчальної діяльності; технічного супроводу) та методологічних підходів (системний, синергетичний, тезаурусний, особистісно зорієнтований, діяльнісний, праксеологічний, компетентнісний та інноваційно-технологічний).

Теоретико-змістовий компонент педагогічної системи передбачає відбір і структурування змісту навчальних дисциплін на основі модульного підходу згідно з основними принципами його відбору і подальшого перетворення в зміст навчальної дисципліни. Структура змісту навчання базується на трьох складниках: *теоретичних знаннях* як сукупності базових понять, законів, принципів з теорії, технології та практики медсестринської діяльності; *технологічних умінь*, що відповідають основним видам професійної метадіяльності МСС, а також *мобільному контенті* для засвоєння змісту навчання, теоретичної, теоретико-методичної, науково-дослідної та практичної підготовки.

Теоретико-змістовий компонент педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС проектується згідно з принципом подвійного входження базисного компонента (В. Ледньов, П. Кубрушко), яким у системі підготовки МСС є готовність до професійної метадіяльності, яка розкривається в апікальному та імпліцитному аспекті. *Апікальний аспект* готовності до професійної метадіяльності відображається в науково-дослідницькій роботі, яка реалізується протягом усього періоду навчання в магістратурі. *Імпліцитний аспект* виявляється в кожній дисципліні, що сприяє розвитку в студентів наукової творчості, логічного та креативного мислення, умінь ведення наукових дискусій, грамотного опонування, навичок складання нормативної документації, розширення й поглиблення знань і вмінь у професійній сфері.

Ефективність професійної підготовки майбутніх МСС засобам ДН забезпечується шляхом взаємодоповнення апікального та імпліцитного аспектів (формування змісту підготовки студентів таким чином, щоб навчальні дисципліни й один з етапів науково-дослідної роботи зі схожими цілями і змістом проходили в один період часу).

Реалізація *процесуально-праксеологічного компоненту* педагогічної системи передбачає забезпечення практичного складника організації професійної підготовки майбутніх МСС шляхом застосування потенціалу засобів ДН, а також розробки та використання електронного навчально-методичного, інформаційно-технологічного й ресурсного забезпечення. Цей компонент педагогічної системи базується на таких положеннях: професійна підготовка студентів реалізується на основі інтерактивних електронних навчально-методичних комплексів, розміщених в ЕІОС і забезпечених технологічними інструментами для роботи в інформаційному середовищі; розширення форм навчальної діяльності студентів у межах професійної підготовки на основі участі в активно-діяльнісних заходах

(інтернет-конференціях, вебінарах, дистанційних консультаціях тощо); організація інформаційної взаємодії студентів та викладачів-тьюторів з використанням усіх можливих засобів off-line, on-line комунікації.

У дослідженні були визначені та реалізовані такі педагогічні умови: інтеграція електронних освітніх та дидактичних ресурсів ДН в освітньому процесі медичних ЗВО; дидактичне забезпечення ЕІОС у медичних ЗВО для ДН майбутніх МСС; тьюторський супровід дистанційної професійної підготовки майбутніх МСС на основі реалізації можливостей коучингу; організація самоосвітньої діяльності майбутніх МСС засобами ДН.

Важливим компонентом розробленої педагогічної системи є *результативно-оцінювальний*, який відображає вимоги до якості професійної підготовки майбутніх МСС, об'єднує компоненти та рівні сформованості готовності студентів до професійної метадіяльності, які визначаються за критеріями та показниками з використанням діагностичних методик відстеження результатів.

Реалізація педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних закладах вищої освіти засобами ДН відбувалася в електронному інформаційному освітньому середовищі, яке відповідає таким вимогам: простота, функціональність і легкість у використанні без тренувань; створення мережі пов'язаних між собою окремих компонентів; використання сучасних Web-технологій та на основі сучасних принципів побудови архітектури інформаційних систем SOA (Service oriented architecture); зберігання та відображення даних і логіка дій реалізується на різних рівнях архітектури інформаційної системи; використання Internet браузерів (Internet Explorer, Opera, Mozilla, FireFox, Google Chrome); висока ефективність, надійність і швидкість роботи в одночасному використанні системи великою кількістю користувачів; конструювання всіх основних функцій та складників на спеціальному каркасі (framework), який дає змогу легко здійснювати потрібні зміни системи.

Розроблена педагогічна система професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН розглядалася як закономірні стійкі зв'язки між її компонентами, що відображають «просторове та часове розміщення компонентів і характер їхньої взаємодії» (С. Сисоєва). Таке систематизоване поєднання всіх отриманих в процесі дослідження дидактико-технологічних, інформаційно-технологічних, організаційно-технологічних вимог, інформаційних ресурсів і технологій інформаційної взаємодії в розробці педагогічної системи забезпечило її вираження в структурно-функціональній моделі (рис. 1).

У п'ятому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічної системи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання» – визначено етапи проведення експериментального дослідження, розкрито цілісну картину методики реалізації педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання.

Експериментальне дослідження з перевірки дієвості педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН організовувалося на базі трьох вищих закладів медсестринської освіти, де здобувають освіту майбутні

магістри сестринської справи. Це навчально-науковий інститут медсестринства ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», КВНЗ «Житомирський медичний інститут» та ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» (медичний факультет № 4). Дослідження тривало 9 років (з 2008 р. до 2017 р.) і розподілялося на 5 етапів:

I етап – пошуково-теоретичний – 2008 р.

II етап – констатувальний – 2009–2012 рр.

III етап – пілотно-апробаційний – 2013–2015 рр.

IV етап – формувальний – 2015–2017 рр.

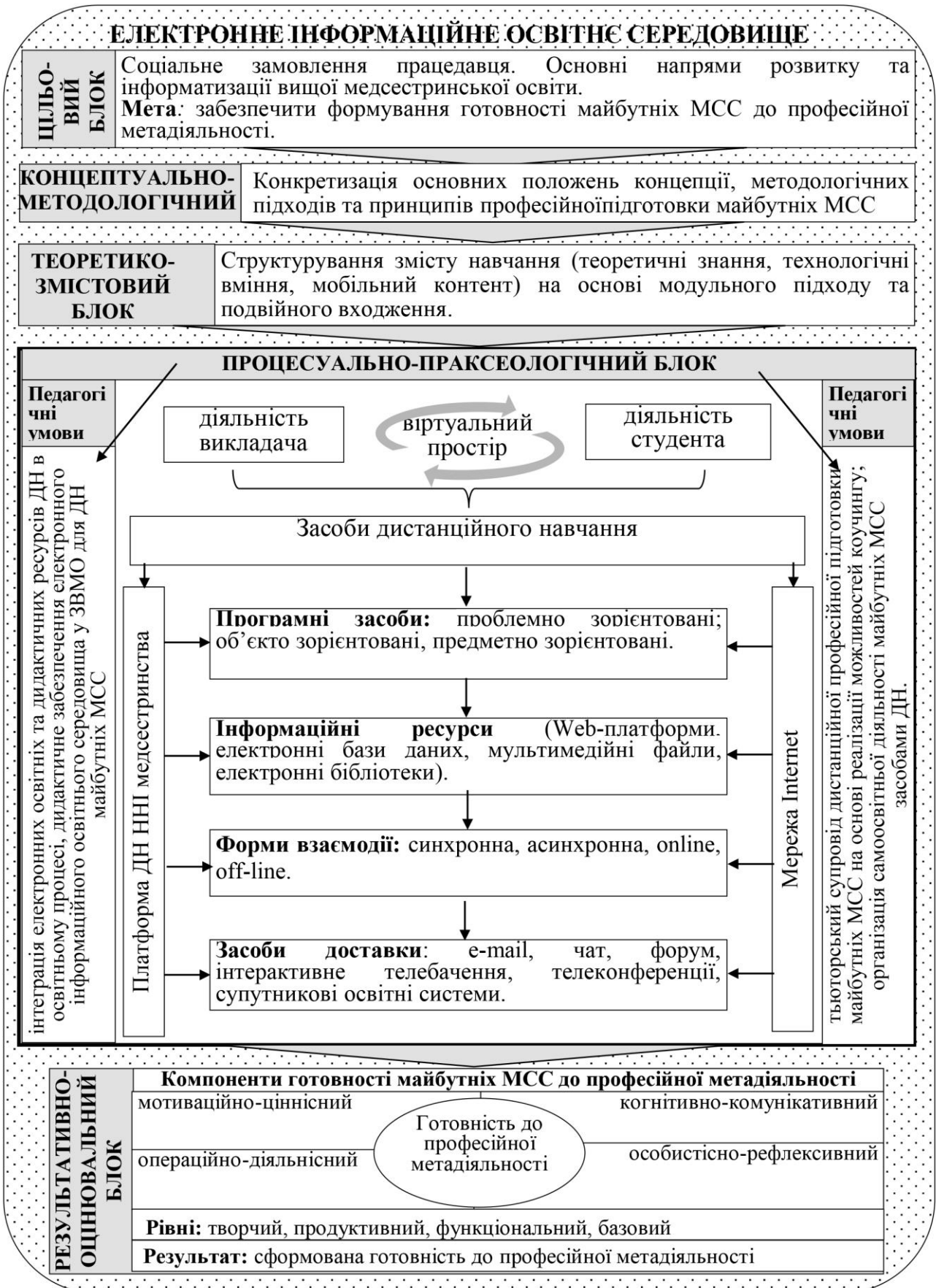
V етап – аналітично-узагальнювальний – друга половина 2017 р.

З метою доведення потреби вдосконалення професійної підготовки майбутніх медсестер-магістрів шляхом використання засобів ДН у вищій МСО проводився констатувальний етап експериментального дослідження.

Оскільки професійна підготовка майбутніх МСС в умовах традиційного навчання (до початку організації дистанційного навчання в ТДМУ в 2013 р.) відбувалася в Україні лише в двох закладах вищої медичної освіти: навчально-науковому інституті медсестринства ТДМУ та КВНЗ «Житомирський медичний інститут», відтак *констатувальним* етапом експерименту охоплено 93 студенти лише цих двох інститутів. Основним завданням констатувального етапу експерименту була первинна діагностика готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

Для педагогічної діагностики використано комплекс контрольно-оцінювальних матеріалів і діагностичних процедур, які охоплювали: *продовжене педагогічне спостереження* – для моніторингу активності студентів та аналізу результативності їхньої навчально-пізнавальної діяльності в межах традиційної системи вищої медсестринської освіти; *анкетування* (використовувалися попередньо адаптовані відомі методики та розроблені авторські анкетні опитувальники) – для встановлення рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного та особистісно-рефлексивного компонентів готовності студентів до професійної метадіяльності та отримання інформації щодо знань, мотивів, установок, ціннісних орієнтацій та інших суб'єктивних чинників, які визначають поведінку й діяльність студентів в освітньому процесі та майбутній професійній діяльності МСС; *педагогічне тестування та рейтингова системи оцінювання* – для вимірювання рівнів сформованості когнітивного-комунікативного компонента готовності майбутніх медсестер з вищою освітою до професійної метадіяльності; *змодельовані віртуальні квазіпрофесійні ситуації та спостереження за діяльністю майбутніх МСС під час проходження навчальної практики* – для оцінки сформованості операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх медсестер-магістрів до професійної метадіяльності та визначення вмінь студентів застосовувати результати фахової підготовки під час виконання практичних дій та їхнього наукового обґрунтування.

Відповідно до обраного діагностичного контрольно-оцінювального інструментарію найбільша кількість балів, які міг набрати кожен студент,

Рис. 1 Структурно-функціональна модель педагогічної системи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання

становила 100 балів, що відповідає 100-бальній системі оцінювання, яка застосовується в медичних ЗВО на сучасному етапі розвитку вищої медсестринської освіти. Набрана кількість балів визначала результативність підготовки майбутніх МСС засобами ДН за адекватними рівнями сформованості готовності студентів до професійної метадіяльності в такому діапазоні: творчий (100–95 балів), продуктивний (94–85 балів), конструктивний (84–75 балів), базовий (74–60 балів). Кожен з рівнів позначався не лише в межах 100-бальної системи оцінювання, а й з позначенням 5, 4, 3, 2 бали, що полегшує проведення статистичних розрахунків.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту показав, що серед 93 майбутніх МСС *творчий рівень* готовності до професійної метадіяльності сформований у 13 студентів (14,0 %), *продуктивний* – у 42 студентів (45,2 %), *конструктивний* – у 37 майбутніх МСС (39,8 %), *базовий* – в 1 студента (1,1 %). Такі показники доводять актуальність пошуку шляхів оптимізації професійної підготовки майбутніх МСС з метою підвищення рівня їхньої готовності до професійної метадіяльності, що й було зrealізовано на формульованому етапі експериментального дослідження.

Навчання в контрольних групах (КГ – 52 студенти КВНЗ «Житомирський медичний інститут» та Буковинського державного медичного університету (медичний факультет №4) здійснювалося за традиційною методикою, а в експериментальних групах (ЕГ – 75 студентів ННІ медсестринства ТДМУ) – із застосуванням *засобів дистанційного навчання* (електронні підручники, електронні бібліотеки, комп'ютерні навчальні і тестувальні системи, слайд-лекції (відео-, аудіолекції), тематичні сайти в локальній мережі (Інтранет), електронні навчально-методичні комплекси) і створення *електронного інформаційного освітнього середовища*.

Використовувалася схема трифазного ДН. На *першій очній фазі* відбувалося ознайомлення студентів із сайтом; присвоєння кожному студенту власного логіна й пароля, за допомогою яких уможлиблюється вхід у систему; інструктаж стосовно організації навчання та контролю; апробація студентами входу в систему та організації комунікативної взаємодії з викладачами. Друга – *дистанційна фаза* – передбачала самостійну роботу студентів з електронними освітніми ресурсами, розміщеними на порталі ННІ медсестринства ТДМУ за електронною адресою: <http://dl.tdmu.edu.ua>. Використовувалася циклова система навчання – на вивчення 1 дисципліни відводилося 10 днів. Академічний календар спеціальності розміщений на сайті університету в розділі «Дистанційне навчання». Зворотній зв'язок студента з викладачем здійснювався за допомогою сервісів спілкування, e-mail, Skype. Під час дистанційної фази навчання використовувалися мережеві технології (автономні мережеві курси з використанням мережі Інтернет) та кейс-технології, засновані на комплектуванні наборів (кейсів) мультимедійних навчально-методичних матеріалів на електронних й інших носіях. За способом організації занять використовувалися дві форми ДН – синхронне і асинхронне. *Синхронне* навчання передбачало одночасну участь викладача-тьютора студента в навчальному процесі. Зв'язок

здійснювався за допомогою Інтернету з використанням Skype або інших програм спілкування в режимі реального часу. *Асинхронне навчання* мало місце, коли викладач і студент працювали, використовуючи e-mail, аудіо- та відеозаписи тощо, оскільки здійснення безпосереднього контакту викладача і студента онлайн утруднювалося через різницю в часі. Завданням викладача в цій формі навчання було забезпечення всіх можливих матеріалів для підготовки студента та їхнє завантаження на онлайн-ресурс, студент навчався в зручній для нього час протягом певного встановленого викладачем терміну. *Третя, очна фаза*, передбачала державний іспит – публічний захист виконаної магістерської роботи. До захисту магістерської роботи студент допускався, якщо рейтинг за результатами підсумкового контролю становив не менше 50 %.

Оцінювання результатів упровадження авторської педагогічної системи здійснювали відповідно до обраних компонентів та критеріїв, а розроблена шкала рівневих індикаторів діагностики сформованості готовності майбутніх МСС до професійної мета діяльності забезпечила розкриття значень діагностичних показників на різних рівнях. Порівняння результатів на етапах вхідного та підсумкового контролю (табл. 1) засвідчує, що кількість студентів ЕГ, які досягли творчого і функціонального рівнів готовності до професійної мета діяльності, збільшилася на 13,3 % та 9,3 % відповідно, а в КГ – на 3,9 % і 5,7 %. Кількість студентів з продуктивним і базовим рівнями в ЕГ зменшилася з на 8 % та 14,7 %, а в КГ – на 3,8 та 5,8 відповідно. Середнє значення готовності майбутніх МСС до професійної мета діяльності в КГ зросло від 3,5 до 3,7 бала (на 0,2 бала), а в ЕГ – від 3,5 до 4,0 бала (на 0,5 бала).

Таблиця 1

Узагальнені результати сформованості готовності майбутніх магістрів сестринської справи до професійної мета діяльності на етапах вхідного та підсумкового контролю

Категорія груп і етап контролю	Рівні готовності до професійної мета діяльності								СЗ
	Творчий (5)		Функціональний (4)		Продуктивний (3)		Базовий (2)		
	КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ-ВК	5	9,6	20	38,5	23	44,2	4	7,7	3,5
КГ-ПК	7	13,5	23	44,2	21	40,4	1	1,9	3,7
ЕГ-ВК	10	13,3	27	36,0	27	36,0	11	14,7	3,5
ЕГ-ПК	20	26,7	34	45,3	21	28,0	0	0	4,0

За допомогою методів математичної статистики (визначення F-критерію (критерій Фішера) та t-критерію Стьюдента) доведено вірогідність і достовірність отриманих результатів.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення інноваційних підходів до вирішення наукової проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх МСС шляхом комплексно-системного застосування засобів ДН у медичних ЗВО, що підтвердило припущення про можливість формування готовності студентів до

професійної метадіяльності на основі реалізації розробленої експериментальної педагогічної системи.

ВИСНОВКИ

У дослідженні наведено теоретичне узагальнення та запропоновано інноваційне вирішення актуальної проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, що полягає в експериментальній перевірці дієвості педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН. Результати проведеного дослідження підтвердили правомірність провідних положень висунутої гіпотези, засвідчили досягнення мети та результативність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких **висновків**:

1. Здійснений історико-педагогічний аналіз проблеми становлення ступеневої МСО дозволив визначити ключові особливості професійної підготовки майбутніх МСС: урахування андрагогічних засад у МСО; опора на індивідуальні освітні траєкторії; розширення спеціальностей для профільної та науково-педагогічної підготовки в магістратурі; потреба організації наукових досліджень у сестринській справі майбутніми МСС; інтеграція науково-дослідної та освітньої практики в медичних ЗВО.

Інноваційний досвід організації сестринської справи засвідчує зміни функцій та організаційних форм діяльності сестринського персоналу відповідно до нових завдань у системі охорони здоров'я. Стратегічною освітньою метою інноваційної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи висувається ідея «*освіти для успіху*», спрямованої на розвиток активної особистості, готової до усвідомленої результативної роботи за фахом на рівні метадіяльності для забезпечення сестринського процесу та субклінічного супроводу діяльності лікувально-профілактичних установ.

На основі визначення пріоритетних завдань вищої медсестринської освіти, її багатоаспектності, теоретичного узагальнення закордонного та вітчизняного досвіду підготовки медсестринських кадрів визначено прогресивні тенденції інноватизації професійної підготовки майбутніх МСС: залучення майбутніх МСС до проектної діяльності; використання наукового, педагогічного та клінічного потенціалу медичних ЗВО; посилення практичної спрямованості освітнього процесу; вибудова суб'єкт-суб'єктних відносин для діалогічного спілкування; перехід від інформаційного навчання до діяльнісного, проблемного і контекстного з акцентом на самостійну роботу студентів; реалізація інтерактивних, когнітивно, діяльнісно, особистісно зорієнтованих технологій і технологій знаково-контекстного навчання; упровадження електронної техніки та нових ІКТ; організація інформаційної підготовки майбутніх МСС. На сучасному етапі розвитку педагогічних досліджень відсутня цілісна система професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, яка б базувалася на новітніх інформаційних і телекомунікаційних засобах, забезпечувала можливість оперативної та безперервної модернізації змісту навчальних дисциплін та

побудову інноваційної системи вищої медсестринської освіти з використанням засобів дистанційного навчання.

2. На основі теоретичного аналізу наукових літературних джерел розкрито сутність дистанційної медіапедагогіки як спеціальної галузі педагогіки, яка розкриває закономірності розвитку особистості в процесі ДН за допомогою мобільних і портативних пристроїв, електронних носіїв інформації та інформаційно-комунікаційних технологій (веб-простір, комп'ютерне програмне забезпечення, електронна пошта, чати, форуми, віртуальні освітні портали, телебачення, аудіо-відеолекції тощо), спрямовується на створення нових форм пізнання та менталітету, характеризується мультимедійністю, структурованістю, доступністю, модульністю й інтерактивністю.

Використання засобів дистанційного навчання в професійній підготовці майбутніх МСС є ключовою суттю дистанційної медіапедагогіки. Основними закономірностями дистанційної медіапедагогіки є: стимулювання активності суб'єктів стосовно медіа; подолання маніпулятивно-технологічної відособленості; змістовно-психологічна диференціація інформаційних цінностей; конвергенція педагогічної науки та інформаційних і комунікаційних технологій; інтелектуалізація інформаційних систем освітнього призначення, урахування яких створює умови для формування відкритого освітнього середовища професійної підготовки майбутніх МСС, доступного громадським організаціям та окремим громадянам у різних країнах і регіонах.

На основі врахування положень дистанційної медіапедагогіки визначено центральні компоненти ЕІОС як сукупності засобів ДН майбутніх МСС: структура дистанційного курсу, яка забезпечує можливість залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності; засоби доставки навчальних курсів, серед яких Internet, електронна пошта, телеконференції, електронні дошки, супутникові освітні системи, інтерактивне телебачення тощо; засоби та способи взаємодії між студентами й викладачами-тьюторами (синхронні (on-line), асинхронні (off-line) або змішані); методи оцінювання.

3. Розроблено та науково обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, яка є теоретико-методологічним підґрунтям моделювання дистанційного освітнього процесу в нормативно-правовому форматі, містить ідею перетворення чинної системи вищої медсестринської освіти, шляхи її реформування та розвитку в умовах зростаючих потреб особистості, глобальної інформатизації суспільства та сучасних цифрових і технологічних перетвореннях медсестринської діяльності. Основні положення концепції дослідження всебічно розкривають її суть, зміст і особливості функціонування та сприяють реалізації провідної ідеї на методологічному, теоретичному та практичному рівнях, що відображає наукові засади формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності. Концепція побудована на основі ідей дистанційної медіапедагогіки, нових цивілізаційних принципів дестандартизації, антицентралізму, десинхронізації, оптимізації, з урахуванням дидактичних переваг дистанційного (мережевого, електронного) навчання та специфіки й особливостей сестринської справи як науки, мистецтва догляду за

хворими та професійної діяльності, вимог до функціональних обов'язків магістра сестринської справи. Використання інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій, електронних освітніх ресурсів, освітнього контенту, технологій візуалізації, мережі Інтернет й активної міжсуб'єктної взаємодії в електронному інформаційному освітньому середовищі забезпечує створення віртуальних аналогів умов очного навчання шляхом постійного спілкування всіх учасників освітнього процесу та сприяє оптимізації формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності.

Концепція передбачає створення, реалізацію та експериментальну перевірку дієвості педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС в медичних ЗВО засобами ДН.

4. Здійснення професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН зумовлена визначеними *педагогічними умовами* (інтеграція електронних освітніх і дидактичних ресурсів ДН в освітньому процесі медичних ЗВО; дидактичне забезпечення електронного інформаційно-освітнього середовища для ДН майбутніх МСС; тьюторський супровід дистанційної професійної підготовки майбутніх МСС на основі реалізації можливостей коучингу; організація самоосвітньої діяльності майбутніх медсестер-магістрів засобами ДН), які взаємодоповнюються і реалізуються комплексно.

Результатом реалізації педагогічних умов професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН визначено готовність студентів до здійснення професійної метадіяльності, яка є найвищим рівнем професійної компетентності та забезпечує творчу спрямованість медсестринської діяльності з урахуванням об'єктивної оцінки власних можливостей для швидкої адаптації в сучасних інтеграційних процесах та відповідальності в ухваленні рішень. Структура готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності визначається за допомогою критеріїв і показників сформованості таких компонентів: *мотиваційно-ціннісний* – сформованість інтересу, потреби, прагнень щодо реалізації нормативного виконання соціальних ролей магістра медсестринства, *когнітивно-комунікативний* – сукупність професійних знань студентів, які перевищують рівень функціонально важливих вимог, *операційно-діяльнісний* – здатність студентів до ефективної творчої діяльності (здатність до новацій у сфері професійної (медсестринської) та суспільної практики, уміння створювати якісно нове медсестринське знання) та *особистісно-рефлексивний* – розвиток творчого потенціалу майбутніх МСС, який перевищує показники різних форм привласнення знань. Сформованість кожного компоненту і загалом готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності визначається за чотирма рівнями (творчий, продуктивний, конструктивний, базовий).

5. Теоретично обґрунтована педагогічна система професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, взаємозумовлена сукупністю конкретних структурних складників, поєднаних єдиною освітньою метою (формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності), які функціонують у цілісному освітньому процесі медичних ЗВО, характеризуються впорядкованістю взаємозв'язків і взаємовідносин, а також ієрархічністю,

цілісністю, структурністю, технологічністю та інтегративністю.

Педагогічна система професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН розглядається як складна синергетична система, оскільки *відкрита* для розвитку (кореляційно залежить від потреб системи охорони здоров'я, ринку праці, економічних показників рівня життя населення тощо), нестійка (постійні зміни стандартів навчання, навчальних планів, робочих програм, поява нових напрямів підготовки тощо), а впровадження інноваційних форм і методів навчання піддають освітню систему флуктуації, що стимулює процес її розвитку та самоорганізації.

Концептуальне бачення педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН представлено в структурно-функціональній моделі, яку розглядаємо як науковий внесок у теорію моделювання складних педагогічних систем. Структурно-функціональна модель відображає педагогічну систему специфічної організації процесу вищої МСО, ураховує принципи, методологічні підходи та інноваційну методику, що забезпечують формування готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності від базового до творчого рівня. Структурно-функціональна модель охоплює п'ять взаємопов'язаних блоків. *Цільовий блок* формується під впливом соціального замовлення, основних напрямів розвитку та інформатизації вищої медсестринської освіти й визначає мету функціонування системи – підготувати майбутніх МСС до професійної діяльності на рівні метадіяльності. *Концептуально-методологічний блок* відображає основні положення концепції, спрямування методологічних підходів та принципів, що визначають загальнонаукові орієнтири реалізації теоретичних і практичних аспектів змодельованої системи. *Теоретико-змістовий блок* структурно-функціональної моделі спрямований на структурування змісту навчання згідно з основними принципами його відбору та подальшого перетворення в зміст навчальних дисциплін в умовах ДН. *Процесуально-праксеологічний блок* поєднує засоби, інформаційні ресурси, методи і форми ДН у професійній підготовці майбутніх МСС та визначені педагогічні умови. У *результативно-оцінювальному блоці* структурно-функціональної моделі визначено компоненти готовності мабутніх МСС до професійної метадіяльності та кінцеві результати професійної підготовки майбутніх МСС засобами ДН, що містить комплексний інформаційний складник усього процесу підготовки.

6. Експериментальна перевірка дієвості змодельованої педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН свідчить про ефективність реалізації авторської моделі в експериментальних групах.

З метою аналізу результатів експериментального дослідження здійснювалося визначення вхідного та підсумкового рівнів сформованості готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності, які навчалися в контрольних (КГ) та експериментальних (ЕГ) групах. Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх МСС до професійної метадіяльності засвідчив такі результати змін: збільшилась кількість магістрантів з творчим рівнем на 3,9 % у КГ і на 13,4 % в ЕГ; збільшилась кількість студентів із продуктивним рівнем на 5,7 % у КГ і на

9,3 % в ЕГ; зменшилась кількість магістрантів з конструктивним та базовим рівнем відповідно на 3,8 % та 5,8 % у КГ та на 8 % і 14,7 % в ЕГ. Вивчення та аналіз позитивної динаміки формувального етапу дослідно-експериментальної роботи, узагальнені бесіди з майбутніми МСС та викладачами-тьюторами підтвердили правильність робочої гіпотези, що дало змогу констатувати доцільність використання педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН.

Вірогідність отриманих результатів і достовірність експериментального дослідження доведено шляхом використання статистичних методів обробки даних педагогічного експерименту за допомогою визначення F-критерію (критерію Фішера) та t-критерію Стьюдента.

Отже, результати, отримані в процесі експериментальної перевірки реалізації запропонованої авторської педагогічної системи професійної підготовки майбутніх МСС у медичних ЗВО засобами ДН, свідчать про її дієвість та доцільність упровадження в освітній процес медичних ЗВО.

Проведене дослідження має завершений характер, однак не претендує на вичерпну повноту розробки проблеми професійної підготовки майбутніх МСС в освітньому середовищі медичних ЗВО засобами ДН. Подальші наукові пошуки будуть проводитися в напрямі вдосконалення дистанційної підготовки майбутніх МСС з метою цілеспрямованого формування готовності магістрантів до професійної метадіяльності та її розвитку шляхом активного впровадження інформаційних і комп'ютерних технологій, засобів ДН та мережі Інтернет, удосконалення електронних інформаційно-освітніх середовищ медичних ЗВО в сучасних реаліях глобальної інформатизації та ком'ютеризації суспільства з метою саморозвитку особистості майбутніх фахівців медсестринства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Ястремська С. О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання у вищих медичних навчальних закладах: моногр. Тернопіль: Укрмедкнига, 2017. 398 с.

2. Історія та перспективи розвитку ННІ медсестринства Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського / [С. О. Ястремська, І. Я. Господарський, О. С. Усинська та ін.]. *Медична освіта: наук.-практ. журн.* 2012. № 1. С. 142–145.

3. Ястремська С. О., Мельничук І. М., Усинська О. С. Система контролю якості медсестринської освіти у США – теорія і практика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: наук. журн. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2014. Вип. 33. С. 215–218.

4. Ястремська С. О. Інноваційні методи викладання дисциплін в медсестринстві. *Медична освіта: наук.-практ. журн.* 2015. № 4. С. 70–73.

5. Ястремська С. Історичні віхи становлення дистанційного навчання. *Педагогіка і психологія професійної освіти: наук.-метод. журн.* Львів, 2016. № 3. С. 239–247.
6. Ястремська С. О. Нормативне і правове забезпечення системи дистанційної освіти в Україні. *Молодий вчений: наук. журн.* 2016. № 12.1 (40). С. 562–566.
7. Yastremska S. The characteristic features of education of prospective masters of science in nursing in higher medical education institutions in Ukraine. *European Humanities Studies: State and Society*. 2017. № 4 (III). P. 111–124.
8. Ястремська С. Аналіз результатів функціонування системи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький: НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, 2017. № 4 (11). С. 509–521.
9. Ястремська С. Інтерактивні електронні освітні ресурси в дистанційній професійній підготовці майбутніх магістрів сестринської справи. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: зб. наук. праць*. Сер.: Педагогічні науки. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. № 4 (59). С. 566–571.
10. Ястремська С. Моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький, 2017. № 3 (10). С. 430–443.
11. Ястремська С. Філософсько-методологічні засади професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електрон. наук. фах. вид.* Сер.: Педагогіка: 2017. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_3_24.
12. Ястремська С. Характеристика форм і засобів інформаційно-комунікаційної підтримки дистанційного освітнього процесу у вищих медичних навчальних закладах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електрон. наук. фахове вид.* Сер.: Педагогіка. Хмельницький, 2017. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_5_23.
13. Ястремська С. О. Готовність до професійної метадіяльності як системотвірний чинник фахової підготовки майбутніх магістрів сестринської справи. *Педагогічні науки: зб. наук. праць [Херсонський державний університет]*. Херсон, 2017. Вип. LXXIX, т. 3. С. 210–215.
14. Ястремська С. О. Застосування системи MOODLE в дистанційному навчанні магістрів сестринської справи. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць*. Львів, 2017. № 16. С. 186–190.
15. Ястремська С. О. Інноваційний освітній процес підготовки майбутніх магістрів сестринської справи. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і*

виховання в закладах освіти: зб. наук. праць [Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету]. Рівне, 2017. Вип. 16 (59). С. 190–193.

16. Ястремська С. О. Інноваційні напрями розвитку електронного навчання. *Науковий огляд*: наук. журн. 2017. № 9 (41). С. 71–82.

17. Ястремська С. О. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання. *Медична освіта*: наук.-практ. журн. 2017. № 4 (76). С. 62–65.

18. Ястремська С. О. Огляд програмних платформ для організації дистанційного навчання майбутніх магістрів сестринської справи. *Молодий вчений*: наук. журн. 2017. № 9 (49). С. 428–432.

19. Ястремська С. О. Організація взаємодії суб'єктів освітнього процесу у вищій дистанційній медсестринській освіті. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Київ: Гнозис, 2017. Вип. 21, кн. 3, т. 1 (75). С. 237–246.

20. Ястремська С. О. Організація експериментального дослідження професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Сер.: Педагогіка, психологія, філософія. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 277. С. 324–329.

21. Ястремська С. О. Організація та здійснення дистанційного навчання студентів магістратури Навчально-наукового інституту медсестринства Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. *Фізико-математична освіта*: наук. журн. Суми, 2017. Вип. 4 (14). С. 132–137.

22. Ястремська С. О. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Київ: Гнозис, 2017. Вип. 21, т. IV (78). С. 473–481.

23. Ястремська С. О. Порівняльний аналіз навчальних можливостей сучасних моделей дистанційного навчання. *Науковий огляд*: наук. журн. 2017. № 8 (40). С. 103–116.

24. Ястремська С. О. Реалізація можливостей медіапедагогіки як методико-технологічна умова ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць [Херсонський державний університет]. Херсон, 2017. Вип. LXXVIII, т. 3. С. 184–187.

25. Ястремська С. О. Ретроспективний аналіз наукових передумов становлення світової та вітчизняної систем медсестринської освіти. *Молодий вчений*: наук. журн. 2017. № 4 (44). С. 510–514.

26. Ястремська С. О. Характеристика електронного освітнього середовища підготовки магістрів медсестринства. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогіка і психологія. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. № 52. С. 204–210.

27. Ястремська С. Практика поетапного застосування засобів дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх магістрів сестринської справи. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України* електрон. наук. фахове вид. Сер.: Педагогіка. 2018. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2018_1_23.

Опубліковані праці апробаційного характеру

28. Господарський І. Я., Ястремська С. О. Навчання іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах різних рівнів акредитації. *Медсестринство*: укр. наук.-практ журн. 2008. № 1. С. 8–13.

29. Ястремська С. О., Господарський І. Я., Прокопів О. М. Реформа медичної освіти в Україні та стан підготовки медичних сестер. *Медсестринство*: укр. наук.-практ журн. 2008. № 4. С. 19–21.

30. Ястремська С. О., Коноваленко С. О. Перспективи дистанційного навчання в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. *Медсестринство*: укр. наук.-практ журн. 2008. № 2. С. 53–55.

31. Аналіз ефективності впровадження методики «єдиного дня» навчання для студентів міжнародної медсестринської школи ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського / [І. Я. Господарський, С. О. Ястремська, І. В. Корда та ін.]. *Медсестринство*: укр. наук.-практ журн. 2009. № 1. С. 26–28.

32. Дистанційна освіта як новітній підхід до ступеневої підготовки медичних сестер / [Л. Я. Ковальчук, О. І. Яшан, С. О. Ястремська, С. О. Коноваленко]. *Медсестринство*: наук.-практ. журн. 2009. № 2. С. 6–8.

33. Максимова В. В., Ястремська С. О. Щодо проблемних питань з розвитку медсестринства в Україні. *Медсестринство*: наук.-практ. журн. 2009. № 3. С. 15–18.

34. Рега Н. І., Ястремська С. О., Салайда І. М. Особливості підготовки магістрів та бакалаврів медсестринства у Саксіонському університеті (Нідерланди). *Медсестринство*: укр. наук.-практ журн. 2009. № 3. С. 22–23.

35. Ястремська С. О., Рега Н. І. Основні риси навчальної програми для підготовки магістрів медсестринства у Саксіонському університеті (Нідерланди). *Медична освіта*: наук.-практ. журн. 2009. № 4. С. 41–45.

36. Впровадження інноваційних форм навчання при підготовці медичних сестер бакалаврів у Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського / [І. Я. Господарський, С. О. Ястремська, С. О. Коноваленко та ін.]. *Медична освіта*: наук.-практ. журн. 2010. № 3. С. 109–111.

37. Дистанційна форма навчання в медсестринстві – перші результати впровадження / [С. О. Ястремська, О. С. Усинська, І. Я. Господарський, Н. І. Рега]. *Медсестринство*: наук.-практ. журн. 2011. № 3. С. 8–9.

38. Скарлош Т. Я., Ястремська С. О. Роль медичної сестри в наданні паліативної та хоспісної допомоги. *Медсестринство*: укр. наук.-практ журн. 2011. № 1. С. 18–21.

39. Рега Н. І., Ястремська С. О., Зарудна О. І. Синдром емоційного вигорання у медичного персоналу відділень паліативної медицини. *Медсестринство: укр. наук.-практ. журн.* 2012. № 3. С. 15–18.

40. Литвинова О. Н., Хуторянська М. О., Ястремська С. О. Соціально-психологічні акценти формування особистості медсестри в умовах коледжу. *Медсестринство: наук.-практ. журн.* 2013. № 2. С. 26–28.

41. Рубан О. Є., Литвинова О. Н., Ястремська С. О. Оформлення ділової документації як одна із важливих функцій у діяльності головної (старшої) медичної сестри лікувально-профілактичного закладу. *Медсестринство: укр. наук.-практ. журн.* 2013. № 1. С. 14–22.

42. Ястремська С. О., Мазур Л. П. Досвід впровадження дистанційної освіти в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. *Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі: матеріали Х ювілейної всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 18–19 квіт. 2013 р).* Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2013. С. 358–361.

43. Мазур Л. П., Ястремская С. А., Петренко Н. В. Опыт применения дистанционной формы в обучении медсестер. *Образование XXI века: сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. (Витебск, 13–14 ноября 2014 г.).* Витебск: ВГМУ, 2014. С. 425–427.

44. Ястремська С. О., Рега Н. І., Мазур Л. П. Проблеми та перспективи підготовки медичних сестер з вищою освітою в Україні. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Житомир, 24 жовт. 2014 р.).* Житомир: ТОВ 555, 2014. С. 209–212.

45. Мельничук І. М., Ястремська С. О. Реальність та перспективи впровадження на сучасному етапі дистанційного навчання у сферу охорони здоров'я. *Медична освіта: наук.-практ. журн.* 2016. № 3. С. 17–20.

46. Ястремська С. О. Особливості дистанційного навчання майбутніх фахівців сестринської справи в середовищі Moodle. *Наука, освіта, суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27–28 груд. 2016 р.).* Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2016. Ч. 1. С. 63–66.

47. Ястремська С. О. Перспективи використання дистанційного навчання в медсестринській освіті. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 23–24 груд. 2016 р.).* Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. С. 61–64.

48. Використання динамічного навчального середовища Moodle у дистанційному навчанні майбутніх фахівців медсестринства в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України / [С. О. Ястремська, І. Я. Господарський, Н. І. Рега та ін.]. *Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку):* матеріали XIV всеукр. наук.-практ. конф. з

міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ (Тернопіль, 18–19 трав. 2017 р.). Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2017. Т. 2. С. 158–159.

49. Ястремська С. О. Аналіз і узагальнення результатів експериментального дослідження професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 22–23 груд. 2017 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 114–117.

50. Ястремська С. О. Аналіз термінологічного ряду «коуч», «ментор», «тьютор», «фасилітатор», «едвайзер» в контексті дистанційної освіти. *Актуальные проблемы современной науки*: сб. тезисов науч. трудов XXIV междунар. науч.-практ. конф. (Санкт-Петербург–Астана–Київ–Вена, 29 нояб. 2017 г.). Международный научный центр, 2017. С. 54–57.

51. Ястремська С. О. Дистанційна медіапедагогіка у вимірі сучасної педагогічної інноватики. *Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms*: proceedings of International scientific-practical conference (Tbilisi, September 29, 2017). Tbilisi: Baltija Publishing, 2017. P. 189–191.

52. Ястремська С. О. Електронні освітні ресурси в практиці самостійної роботи майбутніх магістрів сестринської справи як чинник розвитку відкритого освітнього простору. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки*: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 1–2 груд. 2017 р.). Київ: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2017. С. 134–137.

53. Ястремська С. О. Етапи особистісно-професійного становлення майбутніх магістрів сестринської справи: від адаптації до метадіяльності. *Актуальні проблеми педагогічної науки*: матеріали XI віжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 10–11 лист. 2017 р.). Миколаїв: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2017. С. 103–106.

54. Ястремська С. О. Концептуальна експлікація поняття «дистанційне навчання». *Наукова дискусія: питання педагогіки та психології*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 1–2 груд. 2017 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 52–55.

55. Ястремська С. О. Особливості підготовки майбутніх магістрів сестринської справи. *Транснаціональний розвиток освіти та медицини: історія, теорія, практика, інновації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 60-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (Тернопіль, 23–24 лист. 2017 р.). Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига». 2017. С. 227–228.

56. Ястремська С. О. Перспективи використання дистанційних освітніх технологій в кредитно-модульній системі підготовки фахівців охорони здоров'я. *Теорія і методика виховання*: наук.-пед. вісник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. Вип. 8. С. 59–61.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

57. Практичне медсестринство: навч. посіб. / [Л. Я. Ковальчук, О. І. Яшан, С. О. Ястремська та ін.; за ред. Л. Я. Ковальчука]. Тернопіль: Укрмедкнига, 2012. 432 с.

58. Ястремська С. О. Методичні вказівки для роботи в системі дистанційного навчання студентів магістратури Науково-навчального інституту медсестринства Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Укрмедкнига, 2016. 36 с.

АНОТАЦІЇ

Ястремська С. О. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2018.

У дисертації здійснено фундаментальне дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних вищих закладах освіти засобами дистанційного навчання. Обґрунтовано концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання, яка базується на системному, синергетичному, тезаурусному, особистісно зорієнтованому, діяльнісному, праксеологічному, компетентнісному та інноваційно-технологічному підходах і закордонному та вітчизняному досвіді професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в умовах сучасної парадигми вищої медсестринської освіти. Спроектовано педагогічну систему професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання та розроблено її структурно-функціональну модель, що складається з цільового, концептуально-методологічного, теоретико-змістового, процесуально-праксеологічного, результативно-оцінювального блоків. Експериментально перевірено дієвість спроектованої системи. Удосконалено зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи в медичних закладах вищої освіти з використанням засобів дистанційного навчання.

Ключові слова: майбутні магістри сестринської справи, професійна підготовка, вища медсестринська освіта, готовність до професійної метадіяльності, медичні заклади вищої освіти, засоби дистанційного навчання, електронне інформаційне освітнє середовище.

Ястремская С. А. Теория и методика профессиональной подготовки будущих магистров сестринского дела в высших медицинских учебных заведениях средствами дистанционного обучения. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2018.

В диссертации осуществлено фундаментальное исследование проблемы профессиональной подготовки будущих магистров сестринского дела в медицинских заведениях высшего образования средствами дистанционного обучения. Обоснована концепция профессиональной подготовки будущих магистров сестринского дела в медицинских заведениях высшего образования средствами дистанционного обучения, которая базируется на системном, синергетическом, тезаурусном, лично ориентированном, праксеологическом, деятельностном, компетентностном и инновационно-технологическом подходах, зарубежном и отечественном опыте профессиональной подготовки будущих магистров сестринского дела в условиях современной парадигмы высшего медсестринского образования. Спроектирована педагогическая система профессиональной подготовки будущих магистров сестринского дела в медицинских заведениях высшего образования средствами дистанционного обучения и разработана ее структурно-функциональная модель, состоящая из целевого, концептуально-методологического, теоретико-содержательного, процессуально-праксеологического, результативно-оценочного блоков. Экспериментально проверена действенность спроектированной системы. Усовершенствованы содержание, формы и методы профессиональной подготовки будущих магистров сестринского дела в медицинских заведениях высшего образования с использованием средств дистанционного обучения.

Ключевые слова: будущие магистры сестринского дела, профессиональная подготовка, высшее медсестринское образование, готовность к профессиональной метадеятельности, медицинские заведения высшего образования, средства дистанционного обучения, электронная информационная образовательная среда.

Yastremska S. O. Theory and Methodology of Professional Training of the Future Masters of Science in Nursing in Higher Medical Education Institutions Using the Instruments of Distance Learning. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2018.

In the dissertation the fundamental research of the problem of professional training of the future masters of science in nursing in higher medical education institutions using the instruments of distance learning has been carried out.

The concept of professional training of the future masters of science in nursing in higher medical education institutions using the instruments of distance learning based on systematic, synergetic, thesaurus, personally-oriented, activity, praxeological, competence and innovation-technological approaches as well as foreign and national experience of professional training of the future masters of science in nursing under the conditions of the modern paradigm of higher nursing education has been substantiated. The pedagogical system of professional training of the future masters of science in nursing in medical institutions of higher education by means of distance learning has been developed, and its structural-functional model, consisting of the target, conceptual-methodological, theoretically-content, procedural-praxeological, result-evaluation blocks, has been worked out.

The pedagogical conditions of professional training of the future masters of science in nursing in higher medical education institutions using the instruments of distance learning have been found and theoretically grounded (integration of electronic educational and didactic resources of distance learning in the educational process of higher medical educational institutions; didactic provision of the electronic information educational environment in higher medical educational institutions for distance training of the future masters of science in nursing; tutor support of distance professional training of the future masters of science in nursing based on the realization of abilities of coaching, organization of self-education activity of the future masters of science in nursing by means of distance learning).

The scheme of three-phase distance learning of the future masters of science in nursing, which involves two full-time and one distance learning phases of learning, has been developed. The models of electronic distance learning taking into account the access to basic information structures and a set of distance learning tools that provide professional training of masters of science in nursing have been classified (electronic educational-methodological complexes of educational disciplines, audio-video lectures in Ukrainian, Russian and English, laboratory workshops, electronic databases, web-platforms, didactic materials, multimedia files, etc.).

Theoretical-methodological substantiation of the essence of the means of distance learning that contributes to the formation of readiness of the future masters of science in nursing to professional meta-activity has been carried out (electronic educational-methodological complexes, automated testing environment WebTestServis based on the program part of MOODLE; means of communication in the modes on-line and off-line (site of Educational-Scientific Institute of Nursing, personal blogs of teachers, chats, coaching sessions, e-mail, Skype); educational-information audio and video materials; complex of individual training tasks).

The complex of software tools of distance learning has been determined, which are grouped into problem-oriented; object-oriented (global information networks, programs for managing the databases of health care institutions, programs for the transmission of information messages); objectively oriented (program systems directly aimed at studying various structural units of the treatment-prevention institution).

The notion "readiness for professional meta-activity" has been introduced into scientific circulation as an integral personal formation, the level of formation of which

is determined by the expressiveness and harmonization of its components, integrates plurality of professional knowledge, skills and personal qualities, determines the adaptation of the specialist to new conditions and types of activity, responsibility in decision making and ability to self-development.

The effectiveness of the developed system has been experimentally tested. The content, forms and methods of professional training of the future masters of science in nursing in higher medical education institutions using the instruments of distance learning have been improved.

Key words: professional training, higher medical nursing education, readiness for professional meta-activity, future masters of science in nursing, medical institutions of higher education, means of distance learning, electronic information educational environment.

Підписано до друку 29.05.2018 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 361.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.